

नाट्यनिर्मिती संस्थांना नवीन नाट्य
निर्मितीसाठी अनुदान मंजूर करणे योजनेची
सुधारीत नियमावली.

महाराष्ट्र शासन
पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: नानिअ २०१२/प्र.क्र. २५० /सांका.४
मादाम कामा रोड हुतात्मा राजगुरु चौक
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
तारीख: २८ ऑक्टोबर, २०१३

वाचा -

- १) शासन निर्णय क्रमांक: सांकासं २००५/प्र.क्र.३८८/सां.का.३, दि. २ मार्च, २००६
- २) शासन निर्णय क्रमांक: सांकासं २००६/प्र.क्र.२५३/सां.का.३, दि. ४ सप्टेंबर, २००६

प्रस्तावना -

मराठी चित्रपट निर्मितीस ज्याप्रमाणे राज्य शासनामार्फत अनुदान देण्यात येते, त्याचप्रमाणे नाट्यनिर्मिती संस्थांना नवीन नाटकांच्या निर्मितीसाठी अनुदान देण्याची योजना संदर्भाधीन शासन निर्णय क्र.१ अन्वये सुरु करण्यात आली होती. या योजनेअंतर्गत नवीन नाट्यनिर्मितीसाठी अनुदान मंजूर करण्यासाठी नियमावली तयार करण्यासाठी संदर्भाधीन क्र.२ च्या शासन निर्णयान्वये समिती गठीत करण्यात आली होती.

या योजनेखाली अनुदान देताना नाट्यसंस्थेचा दर्जा विचारात घेऊन अनुदानाचे नियम ठरविण्यात आले. तथापि, शासन स्तरावरील योजनेचे पुनर्विलोकन करताना असे जाणवले की, नाटकाच्या निर्मितीस अनुदान देताना नाटकाचा दर्जा विचारात घेणे आवश्यक आहे. त्याचप्रमाणे अनुदानासाठी अर्ज करणा-या प्रत्येक नाटकाचा विचार न करता केवळ नवीन नाट्यसंहितेच्या नाटकांचाच विचार करणे आवश्यक आहे. जेणेकरून नवीन संकल्पना, नवीन विषय नाट्यरूपातून सादर करणे तसेच नवीन लेखक घडविणे या प्रक्रियेस ख-या अर्थाने चालना मिळेल. अनुदानामधून दर्जदार नवीन संहितेचे नाटक तयार करण्याच्या प्रक्रियेस प्रोत्साहन देणे अभिप्रेत असल्यामुळे केवळ दर्जदार नाटकांनाच अनुदान देणे योग्य राहील.

हे अनुदान केवळ व्यावसायिक नाट्यसंस्थांना देणे योग्य नसून व्यावसायिक हेतू न बाळगता चाकोरीबाहेरील नाट्यप्रयोग करणा-या प्रायोगिक नाटकांचा देखील या अनुदानासाठी विचार होणे आवश्यक असल्यामुळे योजनेमध्ये सुधारणा करताना प्रायोगिक नाटकांचा दर्जा पाहून त्यांनाही अनुदान देणे आवश्यक वाटते. या बाबींचा विचार करून सदर योजनेच्या नियमावलीत सुधारणा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय -

विचारांती नाट्यनिर्मिती संस्थांना नवीन नाट्यनिर्मितीसाठी अनुदान या योजनेचे पुर्वीचे सर्व शासन निर्णय निरसित करून या योजनेसाठी सदर शासन निर्णयान्वये सुधारीत नियमावली तयार करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

सन २००६ साली सदर योजना सुरु करताना दर्जेदार मराठी नाटयनिर्मितीसाठी पैकेज या मथळयाखाली एकूण ५ योजना सुरु करण्यात येऊन त्यामधील एक भाग म्हणून सदर योजना कार्यान्वित करण्यात आली होती. त्यामुळे दर्जेदार नाटयनिर्मिती करणे हे सदर पैकेज घोषित करण्यामागे मुख्य प्रयोजन होते. ही बाब विचारात घेऊन नाटयसंस्थेचा दर्जा ठरविण्याऐवजी नाटकांचा दर्जा ठरवून त्या नाटकांना अनुदानासाठी पात्र किंवा अपात्र ठरविण्यात येईल.

सदर नवीन नियमावलीनुसार नाटयनिर्मितीसाठी अनुदान देण्याच्या योजनेची अंमलबजावणी सदर शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून करण्यात येत आहेत. तथापि, चालू आर्थिक वर्षातील पहिले ६ महिने संपले असल्यामुळे पूर्वीच्या नियमावलीनुसार सांस्कृतिक कार्य संचालनालयाकडे नाटकाच्या अनुदानासाठी सदर शासन निर्णयाच्या दिनांकापर्यंत प्राप्त झालेल्या अर्जाना पूर्वीच्या नियमावलीतील निकषानुसार मार्च, २०१४ अखेरपर्यंत अनुदान देण्यात यावे. मात्र, सदर शासन निर्णयाच्या दिनांकानंतर पूर्वीच्या नियमावलीनुसार अनुदानासाठीचे कोणतेही अर्ज स्विकारण्यात येऊ नयेत.

नवीन नियमावलीनुसार व्यावसायिक नाटकांच्या सादरीकरणासाठी अनुदान देण्याबरोबरच प्रायोगिक नाटकांनादेखील अनुदान देण्यात येणार असल्यामुळे याप्रकरणी नाटकाच्या प्रकारानुसार खालीलप्रमाणे दोन कार्यपद्धती निश्चित करण्यात येत आहेत.

अ) व्यावसायिक नाटयनिर्मिती अनुदानासाठीची कार्यपद्धती :

१. प्रत्येक आर्थिक वर्षी ज्या संस्थेचे नवीन नाटक सादरीकरणासाठी तयार होईल, त्या संस्थेने अनुदानासाठीचा अर्ज सांस्कृतिक कार्य संचालनालयाकडे सादर करावा. अर्ज सादर करताना खालील अटींची पुर्तता करावी.
 १. संस्थेचे नांव, पत्ता व दुरध्वनीक्रमांक
 २. संस्थेच्या स्थापनेची तारीख व स्थापनेबाबतचा तपशिल.
 ३. संस्था किमान १ वर्षे कार्यरत असावी व तिने राज्यभरात एका नाटकाचे किमान २५ प्रयोग सादर केल्याचे पुरावे.
 ४. ज्या नवीन नाटकासाठी अनुदान हवे आहे, त्या नाटकाचे नांव व लेखकाचे नांव. व लेखकाचे परवानगी पत्र.
 ५. संस्थेच्या नाटकाची संहिता नवीन असल्याबाबत मराठी नाटयव्यावसायिक निर्माता संघाचे प्रमाणपत्र.
 ६. एक नाटयसंस्था एका आर्थिक वर्षी केवळ २ नवीन नाटकांसाठीच अनुदान मिळण्यासंदर्भात अर्ज करू शकेल. त्यामुळे नाटयसंस्थेने अर्ज करताना “सदर अर्ज हा चालू आर्थिक वर्षातील कमाल दोन अर्ज सादर करण्याच्या मर्यादेतच सादर केला असल्याचे” प्रमाणपत्र देणे आवश्यक आहे.
 ७. एखादे नाटक २ संस्थांनी एकत्र येऊन केले असल्यास (सहयोगाने किंवा प्रकाशित किंवा निर्मिती किंवा सादर) ज्याची निर्मिती त्याचेच नाटक गृहित धरले जाईल. (एक संस्था केवळ दोनच नवीन

नाटकांसाठी अर्ज करु शकत असल्यामुळे सदर संस्थेने दुस-या नाटयसंस्थेसोबत केलेला अर्ज हा या दोन अर्जाच्या मर्यादेतच एक अर्ज असल्याचे गृहित धरण्यात येईल, याची कृपया नोंद घ्यावी)

८. नाटकाची संहिता प्रयोग परिनिरिक्षण मंडळाकडून प्रमाणित केल्याचे प्रमाणपत्र. (जर नाटयसंहितेस तात्पुरत्या स्वरूपाचे प्रमाणपत्र मिळाले असेल व ते तात्पुरते प्रमाणपत्र अनुदानासाठी सादर केले असेल तर सदर नाटक अनुदानासाठी पात्र ठरल्यानंतर नाटकाचे प्रयोग सादर केल्याचे पुरावे देताना कायमस्वरूपी प्रमाणपत्र सादर करणे बंधनकारक राहील. त्याशिवाय प्रत्यक्ष अनुदान वितरीत केले जाणार नाही.)
९. संगीत नाटकाच्या बाबतीत नवीन नाटयसंहितेची अट असणार नाही. तथापि, नवीन संहिता असणारे संगीत नाटक सादर केल्यास त्यांना जास्त अनुदान देण्यात येईल. (संगीत नाटक याचा अर्थ भारतीय पारंपारिक वाद्यांचा प्रत्यक्ष उपयोग करून अभिजात भारतीय संगीतावर आधारीत पद्यांचा समावेश असलेले संगीत नाटक, असा अर्थ असेल.)
२. नाटयसंस्थांकडून प्राप्त अर्जाच्या कागदपत्रांची सांस्कृतिक कार्य संचालनालयामार्फत छाननी करण्यात येईल, आणि नियमाप्रमाणे सर्व कागदपत्रे सादर करणा-या संस्थेचे नाटक परिक्षण समितीपुढे सादर करण्यात येतील. नाटयसंस्थेने अर्ज केल्यानंतर जर समितीपुढे ठरवून दिलेल्या तारखेला नाटकाचे सादरीकरण केले नाही तर सदर नाटकाचा अनुदानासाठी परत विचार होणार नाही, याची नोंद घ्यावी व त्यानुसार अर्ज करताना नाटक पूर्ण तयार असल्याची दक्षता संबंधित संस्थेने घ्यावी.
३. प्राप्त अर्जातील नाटकांचा दर्जा ठरविण्यासाठी खालीलप्रमाणे एक परिक्षण समिती गठीत करण्यात येत आहे. परिक्षण समितीची पुनर्रचना दर ३ वर्षांनंतर करण्यात येईल. समितीने नाटकांचा दर्जा ठरविण्याबाबत घेतलेला निर्णय हा अंतिम व बंधनकारक राहील.

अ.क्र.	क्षेत्र	समिती सदस्य संख्या
१	लेखक	२ प्रतिनिधी
२	दिग्दर्शक	२ प्रतिनिधी
३	नट	२ प्रतिनिधी
४	समिक्षक	२ प्रतिनिधी
५	तंत्रज्ञ	२ प्रतिनिधी
६	संगीततज्ज्ञ	२ प्रतिनिधी
	एकूण	१२ सदस्य

परिक्षण समितीच्या सदस्यांना प्रत्येक नाटकासाठी रु.५००/- इतके मानधन तसेच त्यांचा प्रवास खर्च रेल्वेच्या ए.सी. टू टायर प्रवासाच्या दरानुसार मंजूर करण्यात येईल. तसेच त्यांच्या भोजन व निवासाची व्यवस्था सांस्कृतिक कार्य संचालनालयामार्फत करण्यात येईल.

४. प्रत्येक आर्थिकवर्षी परिक्षण समितीमार्फत रवींद्र नाट्यमंदीर, मुंबई येथे, नाटकांचे परिक्षण करण्यासाठी एप्रिल, ऑगस्ट व डिसेंबर या ३ महिन्यात बैठक आयोजित करण्यात येईल. नवीन नाटकाच्या अनुदानासाठी आलेल्या अर्जाची संख्या विचारात घेऊन या ३ महिन्यात किती दिवसांसाठी बैठक आयोजित करावयाची याबाबत त्या त्या वेळी निर्णय घेण्यात येईल. तसेच सदर बैठकीचे वेळापत्रक संबंधित नाट्यसंस्थेस कळविण्यात येईल व त्यानुसार संबंधित नाट्यसंस्थेने रविंद्र नाट्यमंदिर मुंबई येथे स्वखर्चाने त्यांच्या नाटकाचे सादरीकरण करणे आवश्यक असेल.

५. परिक्षण समितीस नाटकांचे परिक्षण करून नाटकांचा दर्जा ठरविण्यासाठी एक गुणांकन पत्र देण्यात येईल. हे गुणांकन पत्र १०० गुणांचे असेल आणि परिक्षण समितीच्या सदस्यांमार्फत प्रत्येक नाटकास गुण देण्यात येतील. गुणांकनाचा नमुना खालीलप्रमाणे असेल.

व्यावसायिक नाटकाचे गुणांकन :-

संस्थेचे नांव	नाटकाचे नांव	नाटकाची संहिता / लेखन	वेश भूषा	रंग भूषा	प्रकाश योजना	संगीत	कलाकारांचा अभिनय व गाणे	रंगमंच सजावट	दिग्दर्शन	एकूण गुण
		१० गुण	१० गुण	१० गुण	१० गुण	२० गुण	१० गुण	१० गुण	१० गुण	१०० गुण

संगीत नाटकाचे (नवीन संहिता असणारे व जुनी संहिता असणारे नाटक) गुणांकन :-

संस्थेचे नांव	नाटकाचे नांव	नाटकाची संहिता / लेखन	वेश भूषा	रंग भूषा	प्रकाश योजना	संगीत	कलाकारांचा अभिनय व गाणे	रंगमंच सजावट	दिग्दर्शन	एकूण गुण
		१० गुण	१० गुण	१० गुण	१० गुण	२० गुण	१० गुण	१० गुण	१० गुण	१०० गुण

नाटकास सर्व समिती सदस्यांकडून प्राप्त गुणांच्या सरासरीचा विचार करून नाटकांचा अनुदानासाठी खालीलप्रमाणे दर्जा ठरविण्यात येईल.

अ.क्र.	गुणांकन	दर्जा	अनुदानासाठी पात्र किंवा अपात्र
१	७६ ते १०० गुण प्राप्त नाटक	अ	अनुदानास पात्र
२	६१ ते ७५ गुण प्राप्त नाटक	ब	अनुदानास पात्र
३	६० किंवा त्यापेक्षा कमी गुण प्राप्त नाटक	क	अनुदानास अपात्र

६. समितीने नाटकाचा दर्जा ठरविल्यानंतर सदर दर्जा घोषित करणारे पत्र संबंधित संस्थेस सांस्कृतिक कार्य संचालनालयामार्फत तात्काळ देण्यात येईल. दर्जा घोषित करणारे पत्र निर्गमित झाल्यानंतर संबंधित नाटयसंस्थेने नाटकाचे प्रयोग सादर करून अनुदानाच्या मागणीचा नवीन प्रस्ताव सांस्कृतिक कार्य संचालनालयास सादर करावा.

१. नाटयसंस्थेने अनुदानासाठी सादर केलेल्या मूळ अर्जाचा दिनांक व क्रमांक
२. शासनाने ज्या पत्राद्वारे नाटकाचा दर्जा घोषित केला आहे, त्या पत्राची प्रत
३. संस्थेचे बँक अकाउंड व पॅनकार्ड नंबर सोबत जोडणे आवश्यक आहे.
४. ज्या नवीन नाटकासाठी अनुदान मागितले आहे त्या नाटकाचे २५ प्रयोग झाल्याचे पुरावे खालीलप्रमाणे देण्यात यावेत.

अ.क्र.	प्रयोगाची तारीख	प्रयोगाचे ठिकाण	तिकीटाचा दर	नाटकाच्या जाहिरातीची प्रत	नाटयगृह आरक्षित केलेल्या पावत्या	पोलीस परवानगीची प्रत
१						
२						
३						
ते २५ पर्यंत						

७. २५ प्रयोगाचे पुरावे सादर करताना खालील अटी घालण्यात येत आहेत.
१. तिकिट दर रबरस्टॅम्पऐवजी प्रिंटेड आकडे असावेत.
 २. तिकिट दरात खाडा-खोड नसावी.
 ३. आरक्षित पावतीवर नाटकाच्या नावाचा उल्लेख असावा.
 ४. जाहिरातीत महाराष्ट्र शासनाच्या अनुदानास पात्र असे स्पष्ट व ठळक अक्षरात नमूद करावे.
 ५. ज्या नाट्यप्रयोगांना शासन अनुदान देणार आहे, त्या नाट्यप्रयोगाचे तिकीटाचे दर कोणत्याही परिस्थितीत कमाल रु.२००/- पेक्षा जास्त असू नयेत.
 ६. ब दर्जाच्या नाटकांना केवळ ७५ कमाल प्रयोगांसाठी अनुदान मिळणार असल्यामुळे त्यांनी ३ टप्प्यात (एका टप्प्यात २५ प्रयोगानंतर याप्रमाणे) अनुदानाची मागणी करावी. तर अ दर्जाच्या नाटकांना कमाल १०० प्रयोगांसाठी अनुदान मिळणार असल्यामुळे त्यांनी ४ टप्प्यात (एका टप्प्यात २५ प्रयोगानंतर याप्रमाणे) अनुदानाची मागणी करावी. सदर प्रयोग महाराष्ट्राबाहेर केलेले असले तरी ते अनुदानासाठी ग्राह्य धरण्यात येतील.
 ७. पहिल्या टप्प्यात २५ नाट्यप्रयोग केल्याचे पुरावे सादर करीत असताना महाराष्ट्रातील ६ महसुल विभागांपैकी किमान ४ महसुली विभागात २ प्रयोग प्रति महसुली विभाग याप्रमाणे नाटक सादर केल्याचे पुरावे सोबत जोडणे आवश्यक आहे.
 ८. दुस-या, तिस-या व चौथ्या (अ दर्जाच्या नाटकांसाठी) टप्प्यातील २५ नाट्यप्रयोग केल्याचे पुरावे सादर करीत असताना महाराष्ट्रातील सर्व महसुल विभागांमध्ये (म्हणजेच ६ महसुली विभागामध्ये) २ प्रयोग प्रति महसुली विभाग याप्रमाणे नाटक सादर केल्याचे पुरावे सोबत जोडणे आवश्यक आहे.
 ९. जर एखाद्या संस्थेने २५ नाट्यप्रयोगाऐवजी ५० नाट्यप्रयोगानंतरही किंवा ७५ नाट्यप्रयोगानंतर किंवा १०० नाट्यप्रयोगानंतर एकदमच अनुदानाच्या मागणीचा अर्ज केला तरी तो स्विकारण्यात येईल. मात्र त्याप्रसंगी प्रत्येक महसुली विभागात वर नमूद केल्याप्रमाणे नाट्यप्रयोग सादर केल्याची संख्या असणे बंधनकारक राहील.
 १०. नाटकास अनुदान मिळण्यासाठी केलेल्या अर्जसोबतची तसेच नाटकाचे प्रयोग सादरीकरण केल्याच्या पुराव्यासोबतची कागदपत्रे खोटी असून त्याद्वारे शासनाची अनुदान प्राप्तीसाठी दिशाभूल केल्याचे आढळून आल्यास संबंधित संस्थेस या योजनेतून अनुदान देण्यासाठी कायमस्वरूपी अपात्र ठरविण्यात येईल. तसेच संबंधित संस्थेस शासनाच्या नाट्यस्पर्धामध्ये सहभागी होण्यासाठी कायमस्वरूपी अपात्र ठरविण्यात येईल.

८ नवीन नाट्यनिर्मितीस अनुदान देताना खालील बाबी विचारात घेण्यात येतील.

१) नाटकाचा प्रकार व दर्जा यानुसार पुढीलप्रमाणे अनुदानाची रक्कम ठरविण्यात येत आहे.

अ.क्र.	नाटकाचा प्रकार	नाटकाचा दर्जा	प्रतिप्रयोग अनुदान	कमाल प्रयोग संख्या
१.	व्यावसायिक नाटक	अ	रु. २५,०००/-	१००
		ब	रु. २०,०००/-	७५
२.	संगीत नाटक (नवीन संहिता असणारे)	अ	रु. ३०,०००/-	१००
		ब	रु. २५,०००/-	७५
३.	संगीत नाटक (जुनी संहिता असणारे)	अ	रु. २५,०००/-	१००
		ब	रु. २०,०००/-	७५

२) नाटकाच्या प्रयोगाच्या संख्येनुसार अनुदानाची कमाल मर्यादा पुढीलप्रमाणे ठरविण्यात येईल.

नाटकाचा दर्जा	कमाल प्रयोग संख्या	स्पष्टीकरण
अ	परिक्षण समितीने नाटकास दर्जा दिल्याचे पत्र नाट्यसंस्थेस निर्गमित केल्याच्या तारखेपासून एक वर्षाच्या कालावधीमध्ये कमाल १०० प्रयोगास अनुदान देण्यात येईल.	समजा- अनुदानासाठी अर्ज केल्यानंतर समितीने डिसेंबर महिन्यात नाटकांचे परिक्षण करून नाटकाचा दर्जा ठरविला. हा दर्जा संबंधित नाट्यसंस्थेस दि. ३१ डिसेंबर, २०१३ रोजी निर्गमित केला, तर सदर संस्थेस १०० प्रयोग हे दि. ३१ डिसेंबर, २०१४ पर्यंत सादर करणे आवश्यक आहे. दि. ३१ डिसेंबर, २०१४ पर्यंत नाटकाचे १०० प्रयोग झाले नाहीत, तर त्यानंतर सादर करण्यात येणा-या प्रयोगांना अनुदान देण्यात येणार नाही. (थोडक्यात समितीची बैठक ही प्रत्येक आर्थिक वर्षात तीनवेळा होणार असून त्याप्रमाणे नाटकाचा दर्जा एप्रिल, ऑगस्ट अथवा डिसेंबर महिन्यात घोषित केला जाईल व त्यानुसार नवीन नाटकांचे कमाल प्रयोग हे पुढील वर्षाच्या एप्रिल अखेर अथवा ऑगस्ट अखेर अथवा डिसेंबर अखेरपर्यंतच सादर केल्यास अनुदानासाठी पात्र राहतील.)

नाटकाचा दर्जा	कमाल प्रयोग संख्या	स्पष्टीकरण
ब	परिक्षण समितीने नाटकास दर्जा दिल्याचे पत्र नाटयसंस्थेस निर्गमित केल्याच्या तारखेपासून एक वर्षाच्या कालावधी मध्ये कमाल ७५ प्रयोगास अनुदान देण्यात येईल.	नाटकाचा दर्जा ठरविल्यानंतर वरील नियमानुसार एक वर्षाच्या आत ७५ प्रयोग सादर करणे आवश्यक आहे.

ब) प्रायोगिक नाटयनिर्मिती अनुदानासाठीची कार्यपद्धती :

प्रायोगिक नाटक याचा अर्थ नेहमीच्या नाटक सादर करण्याच्या परंपरेला धक्का देणारी व नवीन विचारसरणी मांडणारी नाटके.

प्रायोगिक नाटके व्यावसायिक दृष्टीकोनातून सादर करण्यात येत नसल्यामुळे या ठिकाणी अशा नाटकांच्या अनुदानासाठी वेगळी पद्धत अनुसरण्यात येत आहे.

प्रथम प्रायोगिक नाटकांचा शासन स्तरावर मुंबई येथे प्रत्येक आर्थिक वर्षी एक नाटय महोत्सव आयोजित करण्यात येईल. त्याबाबत वृत्तपत्रात जाहिरात देऊन अर्ज मागविण्यात येतील. या नाटयमहोत्सवात भाग घेऊ इच्छिणा-या संस्थांनी त्यासाठी सांस्कृतिक कार्य संचालनालयाने विहित नमुन्यात अर्ज सादर करावेत.

प्रायोगिक नाटक हे २ अंकी व २ तासांचे (मध्यांतरासह) असावे. नाटकाची संहिता नवीन असणे तसेच सादरीकरणामध्ये वेगळेपणा आवश्यक आहे. सदर नाटयमहोत्सवामध्ये नाटयसंस्थेस स्वरूपाने नाटकाचे सादरीकरण करावे लागेल. एक नाटयसंस्था एका आर्थिक वर्षी एकच नाटक नाटयमहोत्सवासाठी सादर करु शकेल.

नाटयमहोत्सवातील नाटकांचा दर्जा ठरविण्यासाठी खालीलप्रमाणे एक परिक्षण समिती गठीत करण्यात येत आहे. परिक्षण समितीची पुनर्रचना दर ३ वर्षांनंतर करण्यात येईल. समितीने नाटकांचा दर्जा ठरविण्याबाबत घेतलेला निर्णय हा अंतिम व बंधनकारक राहील.

अ.क्र.	क्षेत्र	समिती सदस्य संख्या
१	लेखक	२ प्रतिनिधी
२	दिग्दर्शक	२ प्रतिनिधी
३	नट	२ प्रतिनिधी
४	समिक्षक	२ प्रतिनिधी
५	तंत्रज्ञ	२ प्रतिनिधी
६	संगीततज्ज्ञ	२ प्रतिनिधी
	एकूण	१२ सदस्य

परिक्षण समितीच्या सदस्यांना प्रत्येक नाटकासाठी रु.५००/- इतके मानधन तसेच त्यांचा प्रवास खर्च रेल्वेच्या ए.सी. टू टायर प्रवासाच्या दरानुसार मंजूर करण्यात येईल. तसेच त्यांच्या भोजन व निवासाची व्यवस्था सांस्कृतिक कार्य संचालनालयामार्फत करण्यात येईल.

महोत्सवात सादर होणा-या नाटकाचे तज्ज्ञ समितीमार्फत परिक्षण करण्यात येईल. सदर समितीस नाटकांचा दर्जा ठरविण्यासाठी एक गुणांकन पत्र देण्यात येईल. हे गुणांकन पत्र १०० गुणांचे असेल आणि परिक्षण समितीच्या सदस्यांमार्फत प्रत्येक नाटकास गुण देण्यात येतील. गुणांकनाचा नमुना खालीलप्रमाणे असेल.

संस्थेचे नाव	नाटकाचे नाव	नाटकाची संहिता / लेखन	वेश भूषा	रंग भूषा	प्रकाश योजना	संगीत	कलाकारांचा अभिनय	रंगमंच सजावट	दिग्दर्शन	एकूण गुण
		२० गुण	१० गुण	१० गुण	१० गुण	१० गुण	१० गुण	१० गुण	२० गुण	१०० गुण

नाटकास सर्व समिती सदस्यांकडून प्राप्त गुणांच्या सरासरीचा विचार करून नाटकांचा अनुदानासाठी खालीलप्रमाणे दर्जा ठरविण्यात येईल.

अ.क्र.	गुणांकन	दर्जा
१	७६ ते १०० गुण प्राप्त नाटक	अ
२	६९ ते ७५ गुण प्राप्त नाटक	ब
३	६० किंवा त्यापेक्षा कमी गुण प्राप्त नाटक	क

नाटकांचा दर्जा ठरविल्यानंतर त्यामधील पहिल्या १० दर्जेदार नाटकांना (अ दर्जा व ब दर्जा मिळून) प्रत्येक आर्थिकवर्षी अनुदान देण्यात येईल.

समितीने नाटकाचा दर्जा ठरविल्यानंतर त्यामधील पहिल्या १० दर्जेदार नाटकांना दर्जा घोषित करणारे पत्र संबंधित संस्थेस सांस्कृतिक कार्य संचालनालयामार्फत तात्काळ देण्यात येईल. दर्जा घोषित करणारे पत्र निर्गमित झाल्यानंतर संबंधित नाटयसंस्थेने नाटकाचे प्रयोग सादर करून अनुदानाच्या मागणीचा नवीन प्रस्ताव सांस्कृतिक कार्य संचालनालयास सादर करावा.

१. शासनाने ज्या पत्राद्वारे नाटकाचा दर्जा घोषित केला आहे, त्या पत्राची प्रत.
२. संस्थेचे बँक अकाउंड व पॅनकार्ड नंबर सोबत जोडणे आवश्यक आहे.

३. ज्या नवीन नाटकासाठी अनुदान मागितले आहे त्या नाटकाचे १० प्रयोग झाल्याचे पुरावे खालीलप्रमाणे देण्यात यावेत

अ. क्र.	प्रयोगाची तारीख	प्रयोगाचे ठिकाण	तिकीटाचा दर	नाटकाच्या जाहिरातीची प्रत	नाटयगृह आरक्षित केलेल्या पावत्या	पोलीस परवानगीची प्रत
१						
२						
३						
ते १० पर्यंत						

४. १० प्रयोगाचे पुरावे सादर करताना खालील अटी घालण्यात येत आहेत.
१. तिकिट दर रबरस्टॅम्पऐवजी प्रिंटेड आकडे असावेत.
 २. तिकिट दरात खाडा-खोड नसावी.
 ३. आरक्षित पावतीवर नाटकाच्या नावाचा उल्लेख असावा.
 ४. जाहिरातीत महाराष्ट्र शासनाच्या अनुदानास पात्र असे स्पष्ट व ठळक अक्षरात नमूद करावे.
 ५. ज्या नाटयप्रयोगांना शासन अनुदान देणार आहे, त्या नाटयप्रयोगाचे तिकीटाचे दर कोणत्याही परिस्थितीत कमाल रु.१५०/- पेक्षा जास्त असू नयेत.
 ६. ब दर्जाच्या नाटकांना केवळ ३० कमाल प्रयोगांसाठी अनुदान मिळणार असल्यामुळे त्यांनी ३ टप्प्यात (एका टप्प्यात १० प्रयोगानंतर याप्रमाणे) अनुदानाची मागणी करावी. तर अ दर्जाच्या नाटकांना कमाल ५० प्रयोगांसाठी अनुदान मिळणार असल्यामुळे त्यांनी ४ टप्प्यात (१० प्रयोगानंतर, १० प्रयोगानंतर, १० प्रयोगानंतर व २० प्रयोग याप्रमाणे ४ टप्प्यात) अनुदानाची मागणी करावी. सदर प्रयोग महाराष्ट्राबाहेर केलेले असले तरी ते अनुदानासाठी ग्राह्य धरण्यात येतील.
 ७. पहिल्या टप्प्यात १० नाटयप्रयोग केल्याचे पुरावे सादर करीत असताना महाराष्ट्रातील ६ महसुल विभागांपैकी किमान ४ महसुली विभागात १ प्रयोग प्रति महसुली विभाग याप्रमाणे नाटक सादर केल्याचे पुरावे सोबत जोडणे आवश्यक आहे.
 ८. दुस-या व तिस-या टप्प्यातील १० नाटयप्रयोग केल्याचे पुरावे सादर करीत असताना महाराष्ट्रातील सर्व महसुल विभागांमध्ये (म्हणजेच ६ महसुली विभागामध्ये) १ प्रयोग प्रति महसुली विभाग याप्रमाणे नाटक सादर केल्याचे पुरावे सोबत जोडणे आवश्यक आहे.

८. अ दर्जाच्या नाटकांसाठी चौथ्या टप्प्यातही २० नाटयप्रयोग सादर केल्याचे पुरावे सादर करणे आवश्यक असल्यामुळे त्यांनी चौथ्या टप्प्यातील २० नाटयप्रयोग केल्याचे पुरावे सादर करीत असताना महाराष्ट्रातील सर्व महसुल विभागांमध्ये (म्हणजेच ६ महसुली विभागामध्ये) १ प्रयोग प्रति महसुली विभाग याप्रमाणे नाटक सादर केल्याचे पुरावे सोबत जोडणे आवश्यक आहे.
९. जर एखाद्या संस्थेने १० नाटयप्रयोगाएवजी २० नाटयप्रयोगानंतरही किंवा ३० नाटयप्रयोगानंतर किंवा ५० नाटयप्रयोगानंतर एकदमच अनुदानाच्या मागणीचा अर्ज केला तरी तो स्विकारण्यात येईल. मात्र त्याप्रसंगी प्रत्येक महसुली विभागात वर नमूद केल्याप्रमाणे नाटयप्रयोग सादर केल्याची संख्या असणे बंधनकारक राहील.
१०. नाटकाचा दर्जा ठरविण्यासाठी केलेला अर्जसोबतची तसेच नाटकाचे प्रयोग सादरीकरण केल्याचे पुरावे सादर करताना केलेल्या अर्जसोबतची कागदपत्रे खोटी असून त्याद्वारे शासनाची अनुदान प्राप्तीसाठी दिशाभूल केल्याचे आढळून आल्यास संबंधित संस्थेस नाटयनिर्मितीसाठी अनुदान या योजनेतून अनुदान देण्यासाठी कायमस्वरूपी अपात्र ठरविण्यात येईल.

५ सदर १० नाटकांना पुढीलप्रमाणे अनुदानाची रक्कम देण्यात येईल.

अ.क्र.	नाटकाचा प्रकार	नाटकाचा दर्जा	प्रतिप्रयोग अनुदान	कमाल प्रयोग संख्या
१.	प्रायोगिक नाटक	अ	रु. १५,०००/-	५०
		ब	रु. १०,०००/-	३०

सदर १० नाटकांना अनुदानासाठी पात्र ठरविल्याचे पत्र दिल्यानंतर पत्रात नमूद केलेल्या तारखेपासून वर्षभरात अ दर्जाच्या नाटकास कमाल ५० प्रयोगासाठीचे व ब दर्जाच्या नाटकास कमाल ३० नाटयप्रयोगासाठीचे अनुदान देण्यात येईल.

वरीलप्रमाणे अ आणि ब येथे नमूद केलेल्या कार्यपद्धतीनुसार नाटयसंस्थांना नवीन नाटकाच्या निर्मितीसाठी अनुदान देण्यात येईल.

या योजनेची अंमलबजावणी करताना त्या त्या प्रसंगी परिस्थितीनुसार निर्णय घेण्याचे अधिकार शासनास राहील. अशा परिस्थितीत शासनाने घेतलेला निर्णय अंतिम व बंधनकारक राहील.

यासाठी संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय यांना नियंत्रण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत असून त्यांना अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेल्या दुष्यम अधिका-यास यासंबंधीच्या देयकावर स्वाक्षरी करण्यास प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

सदर खर्च मागणी क्र. झेडडी-२, प्रधान लेखाशिर्ष २२०५ कला व संस्कृती, १०२ कला व संस्कृती यांचे प्रचालन, (०५) (०१) कला व सांस्कृतिक संस्थांना सहाय्यक अनुदान (२२०५ १६२३) योजनेतर, ३१ सहाय्यक अनुदान या लेखाशिर्षाखालील मंजूर तरतूदीतून भागविण्यात यावा.

सदर शासन निर्णयाची अंमलबजावणी शासन निर्णयाच्या दिनांकापासून सुरु करण्यात येत असून चालू आर्थिक वर्षी पूर्वीच्या नियमावलीनुसार जितक्या नाट्यसंस्थांकडून अनुदानासाठी अर्ज आले असतील त्या सर्व संस्थांना पूर्वीच्या नियमानुसार अनुदानास पात्र असल्यास अनुदान वाटप करण्यात यावे. मात्र पुढील आर्थिक वर्षापासून सदर शासन निर्णयातील नियमावलीनुसारच अनुदान वाटप करण्याबाबतची कार्यवाही करण्यात यावी.

हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारीक संदर्भ क्र. ४८७/व्यय-१४, दि. १५.७.२०१३ अन्वये तसेच अनौपचारिक संदर्भ क्र. १७७/१३/सेवा-५, दि. २८.८.२०१३ अन्वये प्राप्त मान्यतेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर योजनेचे दर ४ वर्षांनी पुनर्विलोकन करून कालानुरूप योग्य त्या सुधारणा करण्यात येतील.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०१३१०१०१०३७०९४१२३ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(गीता रा. कुलकर्णी)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत माहिती व आवश्यक त्या कार्यवाहीस्तव अग्रेषित.

१. मा. मंत्री (सां.का) यांचे खाजगी सचिव
२. मा. राज्यमंत्री (सां.का) यांचे खाजगी सचिव
३. प्रधान सचिव (प. व सां.का) यांचे स्वीय सहाय्यक
४. उप सचिव (सां.का) यांचे स्वीय सहाय्यक
५. संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय, मुंबई
६. अध्यक्ष, नाट्यनिर्माता संघ,
७. महालेखापाल (महाराष्ट्र १) (लेखा परिक्षा / लेखा व अनुज्ञेयता) मुंबई
८. अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई/निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई
९. वित्त विभाग (व्यय १४/विनियम) मंत्रालय, मुंबई
१०. अवर सचिव, अर्थसंकल्प शाखा, पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभाग (२ प्रती)
११. निवड नस्ती, सां. का. ४